

hogy ilyen magától értetődő dolgokat ma is hangsúlyozni kell.

Ez után az elemi népiskola első hat osztályára készített összefoglalás terv következik hat különböző szerzőtől.

Réhelyi Oszkár egy *magyar nyelvi összefoglalást mutat be a polgári iskola III. osztályában*, a Mester-utcai polgári iskola szellemében. Két pontja ellen van kifogásunk. Felteszi a kérdést: Miért tetszik nekem Miklós? Felelet: Magyar! Ebben kételkedünk. Másért tetszhet. Kitartó, hős, verekedni, vívni nagyszerűen tud. Györgyöt meg azért veti meg, mert magyar! Azután: Arany János a Toldi írásakor ügyelt többek között a helyesírásra is. Ha a tanuló ma azt az akkor még szabályozatlan, bizonytalan helyesírást használná dolgozatai írásakor, tele lenne füzeté pirostentás aláhúzással! Ezzel ugyan helyesírásra buzdítani nem lehet.

Kenese Gyula az *általános osztályzat* könnyű megállapítására okadaltolt táblázatokat közül a népiskolai tanítók számára, épenigy a százalékérték leolvasásához egy táblázatot. Egyúttal azzal a kérdéssel is foglalkozik, miként lehet a népiskolai és középiskolai némileg különböző alapokon álló általános osztályzatot összhangba hozni egymással. Véleményünk szerint a középiskola szakrendszere miatt erre szükség nincsen; mert valamely tárgy tanára nem a tanuló népiskolai általános osztályzatára kíváncsi, hanem szaktárgyának osztályzatára. Tanítón és tanáron kívül álló, minden pedagógus előtt ismert okokból nagyon gyakori, hogy jól minősített gyermek nem állja meg helyét a középiskolában. Ezen nem segít az általános osztályzat egységesítése sem.

Menterházy Jenő ismerteti a *budavári Honvéd-emlék* történelmi hátterét, létrejöttének körülményeit és szimbolikáját.

Matzkó Gyula.

Der deutsche Volkserzieher *Vándorlás és utazás mint pedagógiai kötelezettség.* (Rudolf Schütze, Leipzig.) Alig van olyan hivatás, melynek nagyobb figyelmet kellene fordítania a vándorlásra, az utazásra, mint a nevelői hivatásnak. Itt nem csupán arról van szó, hogy az utazás, vándorlás kiszabadulást jelent a napi robotból. Az utazásra azért van szükség, hogy az idegeket felfrissítse, a testet edzze, s a bajtársi szellemet ápolja. Ilyen nemű szükséglete mindenkinek van, aki nehéz munkát végez, legyen az akár szellemi, akár testi munkás. A nevelő utazási és vándorlási kötelezettsége mélyebb okokban rejlik. Aki — mint a nevelő — állandóan esőt sugároz ki, annak koronként ki kell egészítenie erőtartalmát, hogy ismét sugárzóképes legyen.

A nevelőnek ez okból nem csak szűkebb körü hazáját kell megismernie, hanem az egész országot is és nem csupán külsőleg, hanem belső átélés útján. Csak így lesz képes tapasztalásának kincseit gyermekei közt teli kézzel és túlánadó szívvel szétszórni. Csak ez úton sejtheti meg gyermekeivel a vándorlás helyes módját, s azt hogy mint válik az ember számára a haza felejthetetlen élménnyé.

Az utazásnál nem a „hová”, hanem a „miként” a fontos. Aki csak a kényelemre törekszik, az nem fog belső értékekkel megrakodva hazatérni. A hon szépségeit sok fáradsággal ki kell küzdeni. Az nem azt jelenti, hogy

vándorlásunk folyamán mellőzzük a technika vívmányait, a vasutat, autót, a repülőgépet stb.; de viszont csak ezeknek igénybevételével utazni nagy hiba, mert a természet sok csodája csak közvetlen közelből tárul fel a néző előtt. S bármint utazzunk is, mindig módját ejthetjük annak, hogy egy-egy helyen hosszasabban elidőzünk, vagy a nagy forgalomtól távoleső úton haladva megfigyelhessük a természet szépségét. Itt az erdőn, mezőn, a lápon és a vizen jutunk annak tudatára, hogy a vándorlás a szív és lélek egészségforrása, s kitűnő eszköz arra, hogy szabad és boldog emberekké váljunk. Az utazásnak egy másik fontos tanulsága a nép megismerése. Megismerjük a népet történetével, szokásaival, viseletével, mondáival, munkájával, foglalkozásával stb. stb. A nevelő itt olyan építőköveket gyűjt, amelyeket azután az iskolában nagy haszonnal értékesíthet, s az ifjúságot az igazi népközösségbe nevelheti. Az igazi vándorlás valóságos művészetté válhat, ha arról van szó, hogy lehető csekély erővel, idővel és költséggel a lehető legnagyobb eredményt érjük el nemcsak testfejlesztés terén, hanem lelki elmélyedés tekintetében is. Utazás előtt tervet kell készíteni, ez utikalauzok tanulmányozásával és tudakozódással jár. Az utazán keretében sok helyen ünnepi események, jubileumok, népiünnepélyek, kiállítások illeszthetők be. Az ilyen élmények a nevelő számára még külön varázssal bírnak. Ezek tanítanak, művészi élményt nyújtanak és annak megismerésére vezetnek, hogy milyen tehetségeket, erkölcsi mélységeket rejt magában a néplélek. A művészet, kultúra és honi tájak barátja itt olyan gazdagságot talál, hogy kimeríthetetlen élményekben lehet része, mert minden vidék más és más jelleget mutat. Végül nem szabad a fényképező gépről sem megfeledkezni. Ez utainkon a leghűségesebb barátunk, mely élményeinket megőrökíti. Mily öröm az út végétével a sok szép felvételben gyönyörködni s az egész utat újra-meg újra átélni. —

2. *Helynévrajz a földrajztanításban.* Erieh Scheil, Uhlbeck. A földrajztanítás kapcsán azt lehet észlelni, hogy a gyermekek igen erősen érdeklődnek az idegenül hangzó helynevek iránt, s szeretnék tudni jelentésüket. Természetesen megadjuk a kívánt felvilágosítást, ha módunk van rá, mert sokszor a név megvilágításával egyúttal a hely története, fekvése, jellege szempontjából is kaphatunk értékes útmutatást. Álljon itt két példa. Island fővárosa Reykjavik. Ebben a formában ez a név így semmit sem jelent a gyermeknek, de ha elmondjuk, hogy jelentése „hely a füstöbölben“ (reyka = füstölöni, és vik = öböd) akkor a névvel együtt megismertetjük a gyermekekkel a meleg forrásokat, melyek a szigetnek jellemző tulajdonságai. Vagy itt van Pennsylvánia, az északamerikai USA egyik tagállamának a neve. Ez is csak akkor nyer a tanulók szemében életet, ha a gyarmatosítás során megtudjuk, hogy egy Penn William nevű angol itt az angol királytól birtokot kapott és hogy a latin „sylvania“ erdős földet jelent. Tehát Pennsylvánia annyit jelent, mint Penn erdős földje. Ilyenféle példák ezerszámra találhatók. W. Sturmfels: Etymologiai lexikona, és pusztán német helynevekre vonatkozóan. Mentz Ferdinánd, majd Feldmann József „Német helynévrajza“-i bő anyagot nyújtanak. Már az elemi iskola felső osztályaiban is ápolhatók ilyen magyarázatok, s felsőbb fokon a helynevek ilyenmő ér-

fejlesztésének lehetősége sokkal nagyobb. Különösen germán és római megvilágításban találunk sok érdekes helynévrajzi jelenséget. Pl. Regensburg a latin Regina castra (castrum)-ból vezethető le; ugyanúgy Passau: Batava Castra, Kastel: Castellum, Köln: Colonia-ból származik stb. A népvándorlásban résztvevő német törzsek is számos helynévben örökítették meg nevüket. Pl. a gótok: Gotland, Göteborg; a burgondok: Burgundia; a longobardok: Lombardia stb. helynevekben nyertek emléket. Érdekes a »furt« szónak alkalmazása, mely igen sok helynévben fordul elő. Megmondjuk, hogy a „furt“ szó átkelő helyet, gázlót jelent, tehát mint helynév is ilyen értelemben szerepel pl. a következő nevekben: Frankfurt, Schweinfurt stb. Gyakorlatok a „Holm“ szóval képzett helynevek is. Ez a szó a régi germán nyelvekben szigetet jelentett. Ilyen nevek: Bornholm, Stockholm stb. Az ország határain belül is érdekesek az ilyen névelemzések, de még sokkal nagyobb jelentőséget nyernek ezek az országhatárokon kívül eső telepítésekben. A külföldi német telepesek rendszerint megőrizték az ősi német helyneveket. Csak újabban veszik át az új neveket. Pl. Délbrasilában található ilyen nevek mint pl. Blumenau, Heringsheim stb. Ma ezek már portugál nevet viselnek.

A helyneveknek lényeges szerep jutott a népeknek jelenkori harcában is. A világháború előtt elhanyagolták a helynevek eredeti megjelölését s így volt lehetséges, hogy a csehek a „győző“ hatalmak elé olyan német kiadású cseh térképet terjesztettek, melyben egyetlen német helynév sem volt, holott tele volt német telepítésekkel. A mai németiség állásfoglalása az, hogy a külföldi németek szilárdan tartanak ki a régi német helynevek mellett, s a magánforgalomban is azt használják. A mai napok történetében is találunk utalást helynévre pl. Österreich nem más mint a régi Ostmark. Graz pedig felvette a „Stadt der Volkserhebung“ nevet ami annyit jelen, hogy a „népfelkelés városa“, mert nagy része volt a nemzeti szocializmusnak csehrák földön való családokra jutásában. — Látnivaló, hogy a helyiségeveknek ilyen szempontból való vizsgálata és értelmezése az iskolában fontos és érdekes nevelői feladat.

Jármái Vilmos

H I R E K.

A felvidéki polgári iskolai tanárok szünidei tanfolyama. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszterium a 73064/1940 V. 4. sz. rendeletével az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskolán és annak gyakorló iskolájában f. évi július hó 3-tól július hó 27-ig terjedő időtartamban dr. *Abrahám Ambrus* főiskolai igazgató vezetésével a felvidéki polgári iskolai tanárok részére továbbképző szünidei tanfolyamot rendezett.

A tanfolyamra 112 felvidéki polgári iskolai tanár vétetett fel, kik közül 30-nak budapesti pedagógiumi, 82-nek pedig cseh-szlovákrendszerű képzése volt.

Az első csoportbeli tanárok részére a tanfolyam 5 napig tartott, akik emellett az 5 nap alatt a magyar nemzeti történelemből, a magyar irodalom-